

sa

Sektorske_analize

ekonomski
institut
zagreb

lipanj 2021. broj 87 godina 10

ISSN: 1848-8986

HR DIGITALNA AGENCIJA

Telekomunikacije

Autorica Ljiljana Božić

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Rad od kuće, virtualni sastanci i skupovi, *online* nastava kao i odvijanje brojnih drugih sadržaja putem interneta nametnuli su potrebu za intenzivnijim korištenjem internetskih usluga. O tome svjedoči povećanje broja korisnika interneta na međugodišnjoj razini.

_9 Upotreba interneta u vrijeme pandemije

Posebne okolnosti kojima smo svjedočili u vrijeme pandemije potaknule su brojna očekivanja o promjeni načina života i poslovanja u Hrvatskoj te dale naslutiti značajan porast korištenja interneta i promjenu u smjeru veće digitalizacije.

_14 Vodeća trgovačka društva

Na popisu deset vodećih trgovačkih društava nema promjena u odnosu na 2018. godinu. No, deset vodećih trgovačkih društava u 2019. godini poslovalo je lošije nego godinu ranije.

_18 Zaključak i očekivanja

U protekloj godini, koja je većim dijelom bila obilježena specifičnim uvjetima poslovanja u vrijeme pandemije, sektor telekomunikacija, kao i ostali sektori u Hrvatskoj, ali i svijetu, suočio se s brojnim izazovima i promjenama.

Glavni sektorski pokazatelji

“ Broj privatnih korisnika interneta u pokretnoj mreži na kraju 2020. bio je čak 33,27 posto veći u usporedbi s istim razdobljem 2019.

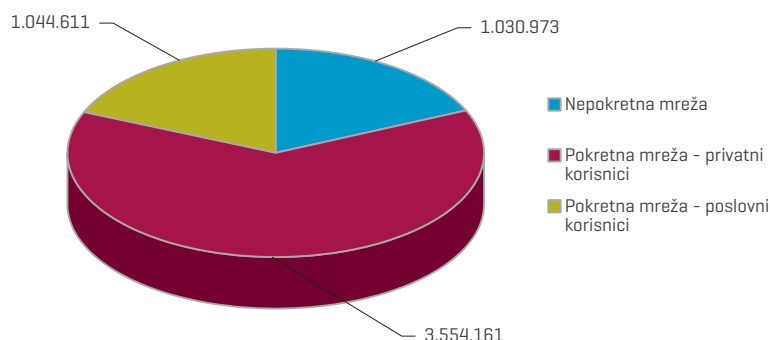
— Veći dio prošle godine na snazi su bile mjere suzbijanja širenja SARS-CoV-2 virusa koje su se odrazile na korištenje telekomunikacijskih usluga, kao i na poslovanje njihovih pružatelja. Rad od kuće, virtualni sastanci i skupovi, *online* nastava kao i odvijanje brojnih drugih sadržaja putem interneta, nametnuli su potrebu za intenzivnijim korištenjem internetskih usluga. O tome svjedoči povećanje broja korisnika interneta na međugodišnjoj razini.

Ukupan broj priključaka interneta u prošloj je godini rastao u odnosu na 2019. godinu. U četvrtom tromjesečju 2020. bio je 17,81 posto veći nego u istom razdoblju godinu ranije. U analiziranom je razdoblju došlo do povećanja broja priključaka putem pokretne mreže te pada broja priključaka putem nepokretne mreže. Treba napomenuti da su promjene broja korisnika u nepokretnoj, odnosno pokretnoj mreži djelomično i posljedica promjene metodologije iskazivanja broja priključaka koju je uveo HAKOM u 2020. godini. Naime, priključci kod kojih se usluga pruža putem pokretne mreže isključivo na odabranoj nepokretnoj lokaciji više se ne iskazuju u broju priključaka širokopojasnog pristupa internetu u nepokretnoj mreži već kao priključci širokopojasnog pristupa internetu putem pokretne mreže.

Prema podacima HAKOM-a za četvrto tromjesečje 2020., broj priključaka putem pokretne mreže povećan je za 26,9 posto na međugodišnjoj razini. Zanimljivo je da je broj privatnih korisnika interneta u pokretnoj mreži na kraju 2020. bio čak 33,27 posto veći u usporedbi s istim razdobljem 2019. U istom razdoblju broj poslovnih korisnika povećan je 9,16 posto. Broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem nepokretne mreže na kraju prošle godine pao je za 10,72 posto u odnosu na zadnje tromjesečje 2019. godine. U istom je razdoblju zabilježeno i smanjenje broja korisnika samostalne usluge interneta od 18,64 posto na međugodišnjoj razini u korist 3D i 4D paketa usluga.

Slika 1.
Broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu u četvrtom tromjesečju 2020. godine

Izvor: HAKOM.

Iako je zbog promjene u iskazivanju broja priključaka putem pojedinih tehnologija nemoguće izvršiti preciznu usporedbu, ostaje ipak činjenica da je ukupni broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu na kraju prošle godine značajno povećan. Trend povećanja broja priključaka širokopojasnog interneta u Hrvatskoj prisutan je već nekoliko godina. Međutim, u prethodnim je godinama zabilježen znatno sporiji rast koji se na međugodišnjoj razini kretao oko 2 ili 3 posto godišnje.

Na kraju prošle godine u Hrvatskoj je bilo ukupno 5.629.745 priključaka širokopojasnog pristupa internetu, od čega su većina (4.598.772) priključci putem mobilne mreže (slika 1). Većina priključaka putem pokretne mreže odnosi se na privatne korisnike kojih je u četvrtom tromjesečju 2020. bilo ukupno 3.554.161. Na kraju prošle godine bilo je 1.030.973 priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem nepokretne mreže u Hrvatskoj.

Ukupni promet širokopojasnog pristupa internetu putem svih tehnologija u četvrtom tromjesečju 2020. iznosio je 612.836.302 GB. To je porast od čak 51,32 posto na međugodišnjoj razini. Veći broj korisnika, kao i povećan internetski promet, rezultirali su povećanjem ukupnog prihoda od pružanja internetskih usluga za 5,3 posto.

“Na kraju 2020. godine smanjen je broj korisnika usluga u pokretnoj komunikacijskoj mreži za 0,66 posto u odnosu na isto razdoblje 2019. godine.

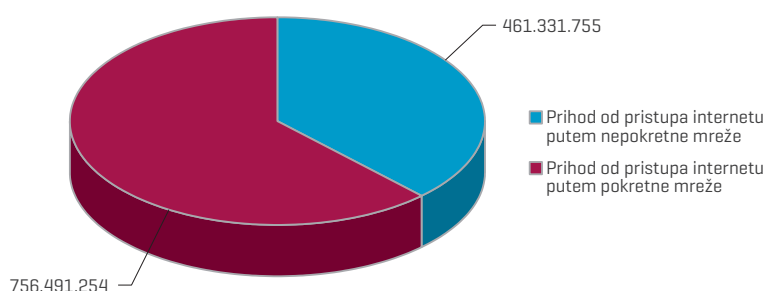
Povećanje prihoda od internetskih usluga povezano je s povećanjem broja korisnika internetskih usluga u pokretnoj mreži. Naime, s obzirom na manji broj korisnika u nepokretnoj mreži, i prihodi od pružanja internetskih usluga u pokretnoj mreži smanjeni su za 8,54 posto u četvrtom tromjesečju 2020. u odnosu na zadnje tromjesečje 2019.

Ukupni prihodi od pružanja usluge širokopojasnog pristupa internetu u četvrtom tromjesečju 2020. iznosili su 1.217.823.009 kuna. Većina prihoda ostvarena je od pružanja usluga u pokretnoj mreži. Preciznije, radi se o

iznosu od 756.491.254 kuna, što čini 62,12 posto ukupnih prihoda od pružanja usluga širokopojasnog pristupa internetu [slika 2].

Slika 2.
Prihod od usluga pristupa internetu u četvrtom tromjesečju 2020. godine, u kunama

Izvor: HAKOM.

Na kraju 2020. godine smanjen je broj korisnika usluga u pokretnoj komunikacijskoj mreži za 0,66 posto u odnosu na isto razdoblje 2019. godine. Do smanjenja je došlo zbog manjeg broja privatnih korisnika u tom razdoblju. U četvrtom tromjesečju 2020. broj privatnih korisnika, koji čine većinu od ukupno 4.375.699 korisnika, smanjen je za 1,19 posto. Kategorija poslovnih korisnika istovremeno bilježi porast od 1,96 posto. Gustoća korisnika na kraju prošle godine bila je 102,12 posto.

Tablica 1.
Nepokretna i pokretna komunikacijska mreža u četvrtom tromjesečju 2020.

Izvor: HAKOM.

	Nepokretna komunikacijska mreža	Pokretna komunikacijska mreža
Broj priključaka/korisnika	1.297.139	4.375.699
Odlazni promet (u min.)	461.586.230	3.033.963.469
Ukupni prihodi (u kn)	276.053.962	1.067.734.061
Preneseni brojevi	1.934.880	1.949.913

“Trajanje poziva vlastitih korisnika u međunarodnim mrežama smanjeno je za 8,59 posto, a stranaca u *roamingu* u nacionalnim mrežama za čak 21 posto.

Ukupni odlazni promet u pokretnoj mreži u zadnjem tromjesečju 2020. povećan je za 26,31 posto u odnosu na isto razdoblje godinu ranije. U isto su vrijeme trajanje poziva u *roamingu* vlastitih korisnika i stranaca, kao i broj poslanih SMS i MMS poruka, smanjeni. Tako je trajanje poziva vlastitih korisnika u međunarodnim mrežama smanjeno za 8,59 posto, a stranaca u *roamingu* u nacionalnim mrežama za čak 21 posto. U četvrtom tromjesečju 2020. godine poslano je ukupno 347.542.944 SMS poruka, što je 23,72 posto manje nego u istom razdoblju 2019. Broj poslanih MMS poruka u zadnja tri mjeseca prošle godine iznosio je 2.540.475, odnosno 0,49 posto manje nego u istom razdoblju 2019.

U analiziranom je razdoblju ostvaren ukupni prihod od usluga u pokretnoj mreži u iznosu od 1.067.734.061 kuna, što je 1 posto manje nego u istom

NA KRAJU 2020. GODINE U HRVATSKOJ JE BILO UKUPNO 5.629.745 PRIKLJUČAKA ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU.

razdoblju 2019. Pad prihoda posljedica je smanjenja maloprodajnih prihoda od pružanja usluga u pokretnoj mreži za poslovne korisnike i to za 14,21 posto. Veleprodajni prihod, kao i maloprodajni prihod od pružanja usluga privatnim korisnicima, porasli su za 10,73, odnosno 0,7 posto na međugodišnjoj razini.

U posljednjem tromjesečju 2020. godine Hrvatski Telekom je imao većinski udio na tržištu pokretne komunikacije. On je iznosio 45,7 posto i bio na istoj razini kao u istom razdoblju 2019. A1 je imao 34,7 posto, a Telemach 19,6 posto udjela na tržištu pokretne komunikacijske mreže. U četvrtom tromjesečju 2020. nastavljen je trend povećanja prenesenih brojeva u pokretnoj mreži.

“Ukupni odlazni promet operatera u nepokretnoj komunikacijskoj mreži na međugodišnjoj je razini povećan za 13,36 posto.

Što se tiče nepokretne komunikacijske mreže, broj priključaka na kraju prošle godine smanjen je u odnosu na isto razdoblje 2019. za 2,23 posto. Ukupno je u tom razdoblju bilo 1.297.139 priključaka u nepokretnoj mreži. Ukupni odlazni promet operatera u nepokretnoj komunikacijskoj mreži na međugodišnjoj je razini povećan za 13,36 posto. U posljednja tri mjeseca 2020. u nepokretnoj se mreži telefoniralo ukupno 461.586.230 minuta.

Ukupni ostvareni prihod od telefonskih usluga u nepokretnoj mreži u četvrtom tromjesečju 2020. iznosio je 276.053.962 kuna. U odnosu na isto razdoblje 2019. prihodi od telekomunikacijskih usluga u nepokretnoj mreži smanjeni su za 7,18 posto. Maloprodajni prihod u tom je razdoblju bio manji 4,11 posto, a veleprodajni čak 25,16 posto. Na tržištu usluga u nepokretnoj komunikacijskoj mreži najveći tržišni udio i dalje drži Hrvatski Telekom. Njegov udio na kraju 2020. godine iznosio je 50,5 posto.

Prosječan broj zaposlenih u djelatnosti telekomunikacija u 2020. godini bio je 9.016 zaposlenika. U usporedbi s 2019. godinom, zaposlenost u ovom sektoru smanjena je za 5,91 posto. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, najveći broj zaposlenih u 2020. godini u ovom sektoru

PROSJEČAN BROJ ZAPOSLENIH U DJELATNOSTI TELEKOMUNIKACIJA U 2020. GODINI BIO JE 9.016 ZAPOSLENIKA.

zabilježen je u prosincu i iznosio je 9.346 (slika 3). Privremeni podaci o broju zaposlenih za prva četiri mjeseca 2021. godine ukazuju na trend smanjenja u odnosu na broj zaposlenih u prosincu 2020. godine. Broj zaposlenih u prva četiri mjeseca 2021. godine smanjen je i u odnosu na isto razdoblje u 2020. godini. U siječnju 2021. bilo je 1,5 posto manje zaposlenih u sektoru telekomunikacija. U veljači, ožujku i travnju 2021. ipak je došlo do zapošljavanja u sektoru telekomunikacija, pa je u travnju bilo tek 0,2 posto manje zaposlenih nego u istom mjesecu 2020.

Slika 3.
Broj zaposlenih u djelatnosti telekomunikacija u 2020. i 2021., po mjesecima

Izvor: Državni zavod za statistiku.

“ Prosječna mjesečna bruto plaća isplaćena u sektoru telekomunikacija u 2020. godini iznosila je 13.871 kunu.

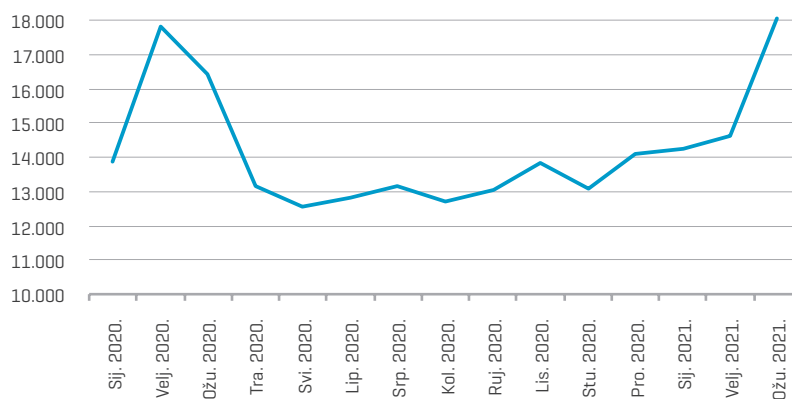
Prosječna mjesečna bruto plaća isplaćena u sektoru telekomunikacija u prošloj godini iznosila je 13.871 kunu. U odnosu na prosjek 2019., plaće u ovom sektoru su porasle 4,44 posto. Zaposlenici u sektoru telekomunikacija su i u prošloj godini bili bolje plaćeni od prosjeka na razini Hrvatske. Njihova je prosječna bruto plaća bila 50,51 posto viša od prosjeka. Prosječna bruto plaća za prva tri mjeseca ove godine također ima uzlazni trend u odnosu na kraj 2020. godine, ali i prva tri mjeseca 2020. godine.

CIJENE TELEFONSKIH USLUGA 2020. GODINE
PROSJEČNO SU PORASLE ZA 1,7 POSTO U ODNOSU
NA CIJENE U 2019.

Prosječna bruto plaća zaposlenika u sektoru telekomunikacija u ožujku 2021. godine iznosila je 18.147 kuna. U usporedbi s istim razdobljem 2020. godine, mjesečna bruto plaća u ožujku je porasla za 10,5 posto.

Slika 4.
Prosječna mjesečna
bruto plaća u djelatnosti
telekomunikacija u 2020.
i 2021., u kunama

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Što se tiče cijena telefonskih usluga, one su u travnju 2021. godine bile 1,1 posto više nego u istom mjesecu 2020. godine. Indeks potrošačkih cijena također pokazuje kako su telekomunikacijske usluge u prva četiri mjeseca 2021. bile 1 posto skuplje nego u prva četiri mjeseca 2020. godine. Cijene telefonske opreme u travnju 2021. bile su 0,8 posto niže nego u travnju 2020. Usporede li se cijene telefonske opreme od siječnja do travnja 2021. s onima u istom razdoblju 2020., uočljiv je njihov pad od 0,7 posto.

Cijene telefonskih usluga 2020. godine prosječno su porasle za 1,7 posto u odnosu na cijene u 2019. Telefonska je oprema u 2020. bila 3,4 posto jeftinija u usporedbi s 2019. godinom.

— Upotreba interneta u vrijeme pandemije

“ U 2020. broj kućanstava s pristupom internetu porastao je na 85 posto čime smo se donekle približili prosjeku EU-27 koji sada iznosi 91 posto.

— U prethodnim izdanjima ove publikacije analizirano je koliko i u koju svrhu hrvatski građani i poduzeća koriste internet, kao i razlozi koji mogu objasniti trenutnu razinu korištenja interneta. Općenito su podaci ukazivali na zaostajanje Hrvatske, po većini pokazatelja, za zemljama Europske unije. Iako se posljednjih godina ostvaruje određeni napredak, zaostajanje za prosjekom zemalja EU-a i dalje je prisutno.

Kada su prošle godine uvedene mjere s ciljem borbe s epidemijom virusa SARS-CoV-2 (poput rada od kuće, *online* nastave, nedostupnosti ili ograničene dostupnosti različitih administrativnih usluga, ograničenog rada trgovina, banaka i drugih prodajnih mjesta i dr.) u Hrvatskoj su se javila očekivanja da će takva situacija dovesti do povećanja korištenja interneta, kako od strane pojedinaca tako i u poduzećima. Nedostupnost ili ograničena dostupnost različitih aktivnosti tradicionalnim kanalima doista dovodi do veće potrebe za korištenjem internetskih usluga. Posebne okolnosti kojima smo svjedočili u vrijeme pandemije potaknule su brojna očekivanja o promjeni načina života i poslovanja u Hrvatskoj i dale naslutiti značajan porast korištenja interneta te promjenu u smjeru veće digitalizacije. Trenutno dostupni podaci o korištenju internetskih tehnologija u Europskoj uniji, odnosno Hrvatskoj, omogućuju nam analizu kratkoročnih učinaka mjera za suzbijanje širenja virusa SARS-CoV-2.

U Hrvatskoj je 2019. godine, prema podacima Eurostata, pristup internetu imalo 81 posto kućanstava. Usporedi li se to s prosjekom 27 zemalja EU-a koji iznosi 90 posto, jasno je kako Hrvatska po tom pokazatelju zaostaje za većinom zemalja članica. U 2020. broj kućanstava s pristupom internetu porastao je na 85 posto čime smo se donekle približili prosjeku EU-a koji sada iznosi 91 posto. S obzirom da trenutno nisu dostupni podaci o razlozima zbog kojih neka kućanstva još uvijek nemaju pristup internetu, nije moguće analizirati je li udio onih koji smatraju da im internet nije potreban ili koristan sada ipak manji. Naime, u prethodnoj je godini bilo čak 67 posto onih koji nemaju pristup internetu u svom kućanstvu jer sadržaje na internetu ne smatraju potrebnima i korisnima. Ti građani nisu bili suočeni

U HRVATSKOJ JE U 2020. GODINI PUTEM INTERNETA KUPOVALO 46 POSTO GRAĐANA, GOTOVO ISTO KAO I GODINU RANIJE.

s objektivnim zaprekama poput cijene, kupovne moći ili dostupnosti, već smatraju da im internet ne može biti od koristi u svakodnevnom životu. Trenutna situacija svakako je mogla potaknuti ove pojedince da na drugačiji način gledaju na internet i mogućnosti koje on pruža. Međutim, uzme li se u obzir da broj kućanstava koja su imala pristup internetu nije značajno povećan, može se pretpostaviti da još uvijek postoji segment onih koji internet smatraju nepotrebnim.

Nadalje, prema podacima koje je objavio Državni zavod za statistiku, u Hrvatskoj je u 2020. godini putem interneta kupovalo 46 posto građana, gotovo isto kao i godinu ranije. Naime, u 2019. postotak pojedinaca koji su kupovali putem interneta zadnjih godinu dana bio je 45 posto. Na razini EU-a, u 2020. putem interneta kupovalo je 54 posto građana. Hrvatska se, dakle, nije puno približila prosjeku EU-a po kupovini putem interneta.

“Udio onih koji su u 2020. putem interneta kupovali više od deset puta popeo se na 28,2 posto u odnosu na tek 6,4 posto u 2019. godini.

Što se tiče učestalosti kupovine putem interneta u 2020., 64 posto građana kupovalo je jedan do pet puta. U godini ranije toliko često je putem interneta kupovalo 74 posto građana Hrvatske. Udio onih koji su u 2020. putem interneta kupovali više od deset puta popeo se na 28,2 posto u odnosu na tek 6,4 posto u 2019. godini. Dok je 2019. godine na kupovinu putem interneta 75,8 posto građana Hrvatske potrošilo do 3.500 kuna, u 2020. njihov udio porastao je na 86,3 posto. Iz ovih se podataka može zaključiti kako se nije povećao broj novih korisnika već da su postojeći korisnici internet kupovine prošle godine na ovaj način kupovali više nego prije.

Treba napomenuti da građani Hrvatske ne kupuju putem interneta uglavnom zato što preferiraju tradicionalne kanale prodaje u kojima ostvaruju interakciju s prodajnim osobljem, mogu vidjeti proizvod ili ga isprobati. Dakle, glavni razlozi zbog kojih kupovina putem interneta nije uzela maha ne odnose se na sigurnost, rokove dostave i uvjete povrata ili plaćanja kreditnim karticama. Otklanjanje tih problema sigurno bi u kratkom roku dovelo do značajnog porasta internetske kupovine u Hrvatskoj. No, kako preferencije nije moguće promijeniti u kratkom roku, prihvaćanje ovog kanala

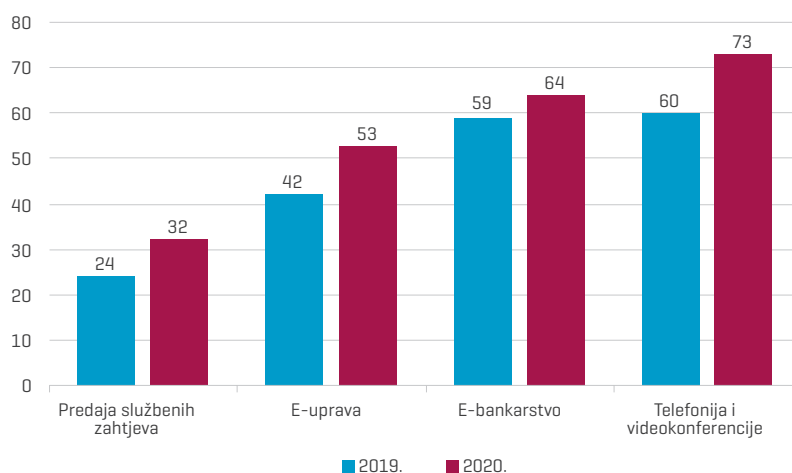
U 2020. GODINI 53 POSTO GRAĐANA JE KORISTILO USLUGE E-UPRAVE.

distribucije među hrvatskim potrošačima odvija se sporijom dinamikom. Specifične okolnosti iz 2020. godine očito nisu imale značajan utjecaj na odabir preferiranog kanala distribucije kod hrvatskih potrošača.

Drugo područje na koje su se mjere suzbijanja širenja virusa SARS-CoV-2 potencijalno mogle odraziti je korištenje usluga e-uprave. U 2020. godini 53 posto građana je koristilo usluge e-uprave. Godinu ranije njima se služilo samo 42 posto građana [slika 5]. Također, 32 posto građana je 2020. godine predalo službeni zahtjev javnim službama putem interneta. Godinu ranije slanje zahtjeva putem interneta koristilo je 24 posto građana. Određeni pomak, iako ne značajan, vidljiv je i u korištenju usluga e-bankarstva. Bankarskim se uslugama putem interneta 2019. godine koristilo 59 posto građana, a godinu kasnije je korisnika e-bankarstva bilo 64 posto.

Slika 5.
Svrha korištenja interneta u 2019. i 2020. godini u Hrvatskoj

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Prošla je godina obilježena i češćim korištenjem telefonije i videokonferencija putem interneta. Izbjegavanje sastanaka i skupova, kao i drugih vrsta susreta, dovelo je do povećanja korištenja ovih oblika komunikacije. Internet je u svrhu komunikacije i videokonferencija prošle godine koristilo

PROŠLE JE GODINE 31 POSTO PODUZEĆA U HRVATSKOJ PRODAVALO PROIZVODE *ONLINE*.

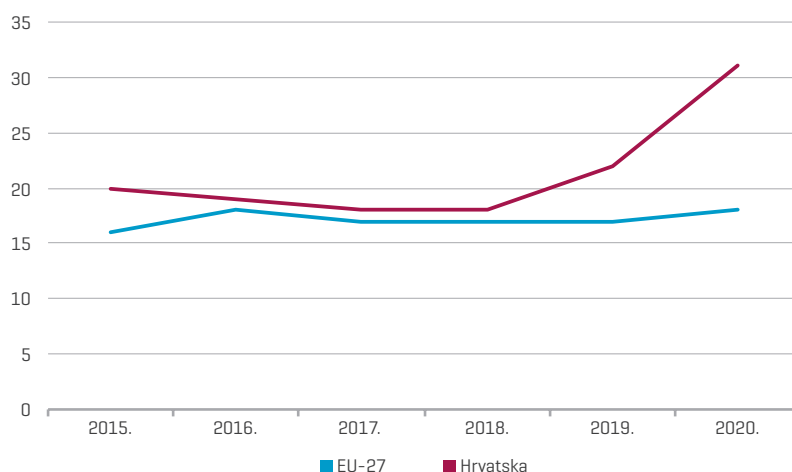
“Internet je u svrhu komunikacije i videokonferencija prošle godine koristilo 73 posto građana Hrvatske.

73 posto građana Hrvatske. Godinu ranije u tu se svrhu internetom služilo 60 posto građana.

Eurostatovi podaci govore da je 2020. godine 31 posto poduzeća u Hrvatskoj prodavalo proizvode *online* ostvarujući tim putem minimalno 1 posto prometa. Taj podatak ukazuje da je došlo do povećanja broja poduzeća koja na ovaj način prodaju svoje proizvode. Naime, 2019. godine takvih je poduzeća bilo 22 posto. Udio takvih poduzeća u Hrvatskoj posljednjih je godina u porastu (slika 6). Treba također napomenuti da je udio poduzeća u Hrvatskoj koji internetskom prodajom ostvaruju najmanje 1 posto prometa iznad prosjeka Europske unije.

Slika 6.
Udio poduzeća koja prodajom putem interneta ostvaruju najmanje 1 posto prometa u Hrvatskoj i u EU-27, u postocima

Izvor: Eurostat.

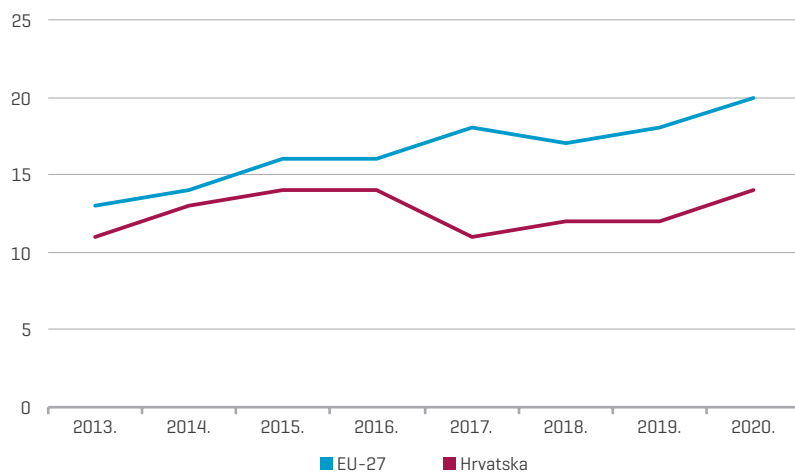

Međutim, postotak prometa koji hrvatska poduzeća ostvaruju od internetske prodaje ispod je prosjeka EU-a. Prošle su godine hrvatska poduzeća ostvarila u prosjeku 14 posto ukupnog prometa prodajom putem interneta. Taj pokazatelj jest nešto veći nego 2019. kada je prosječno ostvareno 12 posto prometa internetskom prodajom. No, razina prometa od prodaje putem interneta i dalje je na razini iz 2015. i 2016. godine (slika 7). Prema

tome, ne može se zaključiti kako su uvjeti pandemije doveli do zamjene tradicionalnih oblika prodaje internetskom prodajom. Uz to, hrvatska su poduzeća po ovom pokazatelju ispod prosjeka EU-a. Naime, na razini EU-a prosječno je ostvareno 20 posto prometa prodajom putem interneta. Treba napomenuti kako se jaz između hrvatskih poduzeća i prosjeka EU-a u prometu koji se ostvaruje internetskom prodajom povećava.

Slika 7.
Promet poduzeća koji se ostvaruje prodajom putem interneta u Hrvatskoj i u EU-27, u postocima

Izvor: Eurostat.

Vodeća trgovačka društva

Deset vodećih poduzeća u sektoru telekomunikacija po ostvarenom ukupnom prihodu u 2019. su HT d.d., A1 Hrvatska d.o.o., Tele2 d.o.o., OT-Optima Telekom d.d., Iskon Internet d.d., Odašiljači i veze d.o.o., HEP-Telekomunikacije d.o.o., Printec Croatia d.o.o., Nokia Solutions and Networks d.o.o. i Terrakom d.o.o.

Na popisu deset vodećih trgovačkih društava nema promjena u odnosu na 2018. godinu. No, deset vodećih u 2019. godini poslovalo je lošije nego godinu ranije. Vidljivo je to prije svega u manjim ukupnim prihodima na razini deset vodećih trgovačkih društava koji su smanjeni za 0,04 posto. Najveći pad ukupnih prihoda na međugodišnjoj razini imalo je poduzeće Nokia Solutions and Networks d.o.o., čak 18,6 posto. Manje prihode ostvarili su Optima Telekom, Tele2, ali i Hrvatski Telekom. Od onih koji su ostvarili rast ukupnih prihoda svakako treba istaknuti Printec Croatia čiji su prihodi porasli za čak 20,6 posto.

Tablica 2.
Pokazatelji poslovanja
vodećih trgovačkih
društava u sektoru
telekomunikacija u 2018.
i 2019.

Napomena: Koefficient zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; koefficient tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; bruto marža = bruto dobit/ukupni prihod * 100; produktivnost = ukupni prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Poslovne Hrvatske.

	2018.	2019.	Indeks 2019./2018.
Ukupni prihodi [mil. kn]	12.643,61	12.638,74	99,96
Bruto dobit [mil. kn]	1.798,66	1.370,467	76,19
Broj zaposlenih	6.936	7.293	105,15
Proizvodnost rada [mil. kn]	1.822,90	1.733,0	95,07
Bruto marža [u %]	14,34	11,49	80,16
Koefficient tekuće likvidnosti	1,55	1,62	104,52
Koefficient zaduženosti	0,31	0,35	112,90

U 2019. godini došlo je do značajnog smanjenja bruto dobiti na razini deset vodećih poduzeća sektora. Od njih deset jedino je Iskon Internet završio 2019. godinu s gubitkom. Ipak, značajan pad bruto dobiti u odnosu na 2018. koji su imali Hrvatski Telekom, Tele2, HEP-Telekomunikacije i Printec Croatia rezultirao je smanjenjem bruto dobiti za 23,81 posto.

2019. GODINE U VODEĆIM PODUZEĆIMA SEKTORA
RADILO JE 5,15 POSTO ZAPOSLENIKA VIŠE NEGO
2018.

“U 2019. godini došlo je do značajnog smanjenja bruto dobiti na razini deset vodećih poduzeća sektora.

U analiziranom razdoblju u vodećim poduzećima sektora radilo je 5,15 posto zaposlenika više nego 2018. Manji broj zaposlenika u odnosu na 2018. bio je samo u Optima Telekomu i Terrakomu. Najveće povećanje broja zaposlenih na međugodišnjoj razini imao je Tele2 i to 14,41 posto. Smanjenje ukupnih prihoda uz istovremeno povećanje broja zaposlenih doveli su do pada produktivnosti na razini deset vodećih poduzeća u sektoru telekomunikacija. Najveća proizvodnost rada u 2019. godini zabilježena je u Tele2 [5,89 milijuna kuna] i HEP-Telekomunikacijama [3,58 milijuna kuna].

Tablica 3.

Pokazatelji poslovanja vodećih trgovačkih društava u sektoru telekomunikacija 2019.

	Ukupni prihodi (mil. kn)	Indeks 2019./2018.	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža	Proizvodnost rada (mil. kn)
HT d.d.	6.069,83	97,98	0,15	2,86	14,45	1,49
A1 Hrvatska d.o.o.	3.405,41	104,15	0,77	0,50	7,95	1,79
Tele2 d.o.o.	1.589,18	98,41	0,79	1,11	10,88	5,89
OT-Optima Telekom d.d.	531,12	96,68	0,94	0,33	3,41	1,40
Iskon Internet d.d.	401,74	103,40	0,64	0,50	10,24	2,58
Odašiljači i veze d.o.o.	251,79	104,24	0,12	3,44	25,45	0,85
HEP-Telekomunikacije d.o.o.	135,91	104,84	0,25	0,70	1,06	3,58
Printec Croatia d.o.o.	106,73	120,60	0,41	1,62	2,56	1,29
Nokia Solutions and Networks d.o.o.	94,85	81,54	0,36	2,77	3,41	2,21
Terrakom d.o.o.	52,18	104,42	1,00	0,84	2,36	1,49

Napomena: Koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; bruto marža = bruto dobit/ukupan prihod * 100; produktivnost = ukupan prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Poslovne Hrvatske.

U 2019. godini nastavljen je trend poboljšanja tekuće likvidnosti na razini vodećih poduzeća sektora. Koeficijent tekuće likvidnosti za tu je godinu iznosio 1,62. Međutim, analizira li se likvidnost svakog od deset vodećih

“Deset vodećih društava sektora u 2019. godini povećalo je razinu zaduženosti, no i dalje nije prijeđena granica koja bi ukazivala na prekomjernu zaduženost.

trgovačkih društava pojedinačno, uočava se kako problema s održavanjem tekuće likvidnosti u 2019. nisu imali Hrvatski Telekom, Tele2, Odašiljači i veze, Printec Croatia te Nokia Solutions and Networks. U ostalim je trgovačkim društvima koeficijent tekuće likvidnosti bio ispod preporučenih 1,5.

Deset vodećih društava sektora u 2019. godini povećalo je razinu zaduženosti, no i dalje nije prijeđena granica koja bi ukazivala na prekomjernu zaduženost. Među deset vodećih u prezadužena poduzeća spadaju A1 Hrvatska, Tele2, Optima Telekom, Iskon Internet te Terrakom. Najveću razinu zaduženosti zadržao je Terrakom čiji koeficijent zaduženosti u 2019. ima vrijednost čak 1.

Iz podataka u tablici 3 vidljivo je kako su najveću bruto maržu u 2019. imali Odašiljači i veze. Po visini bruto marže slijedi ih Hrvatski Telekom. I dok je bruto marža trgovačkog društva Odašiljači i veze porasla u odnosu na 2018. za 13,35 posto, bruto marža Hrvatskog Telekoma je u padu i to za 26,07 posto. Bruto maržu manju nego 2018. imali su također Tele2, HEP-Telekomunikacije, Printec Croatia i Terrakom.

Financijski pokazatelji za 2019. ukazuju na određene poteškoće u poslovanju deset vodećih poduzeća u sektoru telekomunikacija. Poslovanje u 2020. u svim je djelatnostima bilo pod značajnim utjecajem pandemije i mjera povezanih s pandemijom koje su se potencijalno mogle loše odraziti i na poslovanje poduzeća koja se bave telekomunikacijama. Poslovni rezultati za 2020. trenutno nisu dostupni da bi se mogli ocijeniti učinci. No, iz financijskih izvješća Hrvatskog Telekoma i HT Grupe objavljenih na Zagrebačkoj burzi razvidno je kako je pandemija ostavila posljedice i na poslovanje najvećeg poduzeća u sektoru i društava u sastavu njegove grupacije [KDS, Iskon Internet, Optima Telekom, Combis i Crnogorski Telekom].

Prema podacima iz konsolidiranog financijskog izvješća prihodi od osnovne djelatnosti HT Grupe u 2020. bili su 3,2 posto manji nego 2019., dok su se ostali prihodi gotovo prepolovili. Bruto dobit na razini grupacije u tom razdoblju smanjena je za čak 20,67 posto. Prihodi samog Hrvatskog Telekoma u 2020. smanjeni su za 3,9 posto. Prihodi od usluga u pokretnoj mreži smanjeni su za 4 posto, a oni od usluga u nepokretnoj mreži za 3,4 posto. U HT-u ovakve trendove smatraju izravno povezanim s restriktivnim mjerama suzbijanja širenja virusa SARS-CoV-2 koje su u njihovom slučaju uključivale zatvaranje prodajnih mjesta i korisničke podrške. Bruto dobit Hrvatskog Telekoma ostvarena 2020. bila je 4 posto manja u usporedbi s onom ostvarenom 2019. godine.

Ni izjave koje dolaze iz A1 ne ukazuju na pozitivne trendove u poslovanju ovog trgovačkog društva. Njihovi ukupni prihodi ostvareni u 2020. bili su 1,1 posto manji nego godinu ranije, dok je operativna dobit pala za 1,2 posto.

Zaključak i očekivanja

“Prema konsolidiranom izvješću HT Grupe, koje uključuje i financijska izvješća poduzeća Iskon Internet i Optima Telekom, rezultati poslovanja u 2020. lošiji su nego u 2019.

— U 2020. godini, koja je većim dijelom bila obilježena specifičnim uvjetima poslovanja u vrijeme pandemije, sektor telekomunikacija, kao i ostali sektori u Hrvatskoj ali i svijetu, suočio se s brojnim izazovima i promjenama. Što se tiče korištenja pokretne i nepokretne komunikacijske mreže, kao i interneta, nastavljeni su trendovi iz prethodnih godina. Tu se misli na povećanje broja priključaka širokopojasnog pristupa internetu te smanjenje broja korisnika nepokretne mreže. Ono što svakako treba istaknuti je značajno povećanje broja priključaka širokopojasnog pristupa internetu koje prelazi dosadašnju dinamiku. Treba napomenuti da se smanjenje broja korisnika nepokretne komunikacijske mreže ne može tumačiti u kontekstu pandemije jer je taj dugogodišnji trend povezan sa zamjenom jedne tehnologije drugom.

Prošle je godine došlo do smanjenja broja zaposlenih na međugodišnjoj razini, kao i rasta cijena telekomunikacijskih usluga. Podaci o poslovanju vodećih poduzeća sektora u 2020. trenutno nisu dostupni. No, već su rezultati poslovanja nekih od deset vodećih društava u 2019. ukazivali na poteškoće u poslovanju. Uzme li se u obzir da su dva vodeća poduzeća u ovom sektoru, Hrvatski Telekom i A1, objavili kako su prošle godine ostvarili manje prihode i dobit, jasno je kako je i ovaj sektor pogođen posljedicama pandemije i mjera za borbu protiv širenja virusa. Imajući na umu da su i prema konsolidiranom izvješću HT Grupe, koje uključuje i financijska izvješća poduzeća Iskon Internet i Optima Telekom, ostvareni lošiji rezultati poslovanja u 2020., realno je očekivati kako je uspješnost poslovanja na razini deset vodećih društava sektora prošle godine značajno pogoršana.

“Prvi podaci o korištenju interneta u svrhu kupovine svjedoče da kratkoročno nije došlo do značajne promjene.

Prvi podaci o korištenju interneta u svrhu kupovine svjedoče da kratkoročno nije došlo do značajne promjene. Iz dostupnih podataka proizlazi da su građani koji su i prije kupovali putem interneta prošle godine to činili češće i trošili veće iznose. U istom je razdoblju povećan broj poduzeća koja prodaju svoje proizvode putem interneta, ali udio prometa koji ona ostvaruju ovim putem nije značajno povećan. Štoviše, on je ostao na razini udjela iz 2015. i 2016. godine.

Literatura:

Državni zavod za statistiku. [2021., 15. svibnja]. *Indeksi potrošačkih cijena u travnju 2021.* [Priopćenje, broj 13.1.1/4.].

Državni zavod za statistiku. [2021]. *Statistika u nizu: Plaće* [20.5.2021.].

Državni zavod za statistiku. [2021]. *Statistika u nizu: Zaposlenost* [20.5.2021.].

Državni zavod za statistiku. [2020., 15. siječnja]. *Indeksi potrošačkih cijena u prosincu 2020.* [Priopćenje, broj 13.1.1/12.].

Državni zavod za statistiku. [2020., 4. prosinca]. *Primjena informacijskih i komunikacijskih tehnologija [IKT] u kućanstvima i kod pojedinaca u 2020.* [Priopćenje, broj 2.3.2].

Eurostat. [Digital economy and society database]. Preuzeto s:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/digital-economy-and-society/data/database>

Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti [HAKOM]. [2021]. *Tromjesečni usporedni podaci tržišta elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj, četvrto tromjesečje 2020. godine.* Zagreb: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti [HAKOM].

Hrvatski Telekom d.d. [2020., 31. prosinca]. *Konsolidirana financijska izvješća.* Preuzeto s:
<https://eho.zse.hr/fileadmin/issuers/HT/FI-HT-260b8b8e76f18a7e6ebf6399f0df4be2.pdf>

Hrvatski Telekom d.d. [2020., 31. prosinca]. *Financijska izvješća.* Preuzeto s:
<https://eho.zse.hr/fileadmin/issuers/HT/FI-HT-783d83bee2e858ea09ffcc6a7b3a64a1.pdf>

Lider. [2021., 10. veljače]. A1 Hrvatska u 2020. s blagim padom prihoda i dobiti. Preuzeto s:
<https://lider.media/poslovna-scena/hrvatska/a1-hrvatska-u-2020-s-blagim-padom-prihoda-i-dobiti-135331>

Poslovna Hrvatska. Preuzeto s: <http://poslovna.hr>

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J. F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200
Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Tajana Barbić, ravnateljica

Glavna urednica

Ivana Rašić

Autorica analize

Ljiljana Božić

Izvršna urednica

Tamara Banjeglav

Lektura

Tamara Banjeglav

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Slika na naslovnici

CC0 javna domena

Napomena: *Sektorska analiza* autorskog je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb.

Sljedeća analiza *Farmaceutska industrija* izlazi u rujnu 2021.